

ACADEMIA ROMÂNĂ

GHEORGHE ASACHI

CA TIPOGRAF ȘI EDITOR

— DUPĂ «CATALOGUL» LUI DIN 1847 —

DE

N. IORGA

MEMBRU AL ACADEMIEI ROMÂNE.

CU 6 STAMPE.

EXTRAS DIN:

ANALELE ACADEMIEI ROMÂNE

Seria II. — Tom. XXXIV.

MEMORIILE SECȚIUNII ISTORICE

BUCUREȘTI

LIBRĂRIILE SOCEC & Comp., C. SFETEA și LIBRĂRIA NAȚIONALĂ

LEIPZIG

VIENA

OTTO HARRASSOWITZ.

GEROLD & COMP.

1912.

31,494

Prețul 60 bani.

Analele Societății Academice Române. — Seria I :

Tom. I—XI. — Sesiunile anilor 1867—1878.

Analele Academiei Române. — Seria II:

L. B.

Tom. I—X. — Desbaterile și memoriile Academiei în 1879—1888.

Indice alfabetic al volumelor din *Anale* pentru 1878—1888 2.—

Tom. XI—XX. — Desbaterile și memoriile Academiei în 1888—1898.

Indice alfabetic al volumelor din *Anale* pentru 1888—1898 2.—

Tom. XXI. — Desbaterile Academiei în 1898—9 5.—

» *XXI. — Memoriile Secțiunii Istorice* 6.—

» *XXII. — Desbaterile Academiei în 1899—1900* 6.—

» *XXII. — Memoriile Secțiunii Istorice* 3.—

» *XXIII. — Desbaterile Academiei în 1900—1901* 5.—

» *XXIII. — Memoriile Secțiunii Istorice* 4.—

» *XXIV. — Desbaterile Academiei în 1901—2* 6.—

» *XXIV. — Memoriile Secțiunii Istorice* 3.—

» *XXV. — Desbaterile Academiei în 1902—3* 5,50

» *XXVI. — Desbaterile Academiei în 1903—4* 5.—

» *XXVI. — Memoriile Secțiunii Istorice* 5.—

» *XXVII. — Desbaterile Academiei în 1904—5* 8.—

» *XXVII. — Memoriile Secțiunii Istorice* 4.—

Ștefan cel Mare, Mihaiu Viteazul și Mitropolia Ardealului, de *N. Iorga* —,40

Românii din Bosnia și Herțegovina în trecut și în prezent, de *Isidor Ieșan* —,30

Câteva manuscrise și documente din țară și din străinătate relative la istoria Românilor, de *N. Iorga* —,20

Vieța lui Alexandru Vodă Callimachi, Domn al Moldovei, cu prilejul descoperirii testamentului său, de *N. Iorga* —,20

Indreptări și întregiri la istoria Românilor după acte descoperite în arhivele săsești. I. Brașovul, de *N. Iorga* —,50

Bărbații culți greci și români și profesorii din Academile de Iași și București din epoca zisă fanariotă (1650—1821), de *C. Erbiceanu* —,50

Nichifor dascălul, exarh patriarhal, și legăturile lui cu țerile noastre (1580—1599), de *N. Iorga* —,20

Datele cronicelor moldovenești asupra anilor de domnie ai lui Alexandru cel Bun, de *Dimitre Onciul* —,30

Contribuțiuni la biografiile unora din cronicarii moldoveni, de *I. Tanoviceanu*. (Cu 1 tabelă.) —,30

Despre Ungurii și Episcopii catolice din Moldova, de *Radu Rosetti* —,80

Vieța și Domnia lui Barbu Dimitrie Știrbei, Domn al Țerii-Românești (1849—1856). Memoriul I, de *N. Iorga* —,30

» *XXVIII. — Desbaterile Academiei în 1905—6* 5.—

» *XXVIII. — Memoriile Secțiunii Istorice* 6.—

Vieța și Domnia lui Barbu Dimitrie Știrbei, Domn al Țerii-Românești (1849—1856). Memoriul II, de *N. Iorga* 1,60

Cronica Bohotinului, de *Radu Rosetti* 1,60

Noțiunea valorii în istorie, de *A. D. Xenopol* —,30

Din Nichita Acominatos Honiatul, traducere a părților privitoare la Istoria Asanizilor, cu introducere și index, de *Gheorghe Murnu* 1,20

Note genealogice și biografice despre familiile Buhuș și Rosetti, foști proprietari ai moșiei Bohotinul, de *Radu Rosetti* —,40

Câteva manuscrise și documente din țară și străinătate relative la istoria Românilor, de *N. Iorga* —,30

Cauzalitatea în succesiune, de *A. D. Xenopol* —,50

Originile partidului național în România, de *A. D. Xenopol* —,20

» *XXIX. — Desbaterile Academiei în 1906—7* 6.—

» *XXIX. — Memoriile Secțiunii Istorice* 8.—

Cronica Vascanilor (Județul Suceava), de *Radu Rosetti* 1,50

Despre originea și transformările clasei stăpânitoare din Moldova, de *Radu Rosetti* —,70

Un boier oltean la Karlsbad în 1796—1797: călătoria lui Barbu Știrbei în apus, de *N. Iorga* —,20

Congresul pentru Proprietatea literară și artistică, de *A. D. Xenopol* —,20

Câteva fărâme din corespondența lui Alexandru Vodă Ghica, Domn și Caimacam al Țerii-Românești, de *N. Iorga* —,20

Congresul sociologic din Londra și organizarea militară a școalelor în România, de *A. D. Xenopol* —,30

Despre censura în Moldova. I. Inițierea censurii de guvernul provizor rus și funcționarea ei sub acel regim, 1828—1834, de *Radu Rosetti* —,40

— II. Censura sub Mihaiu Sturdza, 1834—1849, de *Radu Rosetti* 1,50

— III. Censura cărților evreești în Moldova sub domniile regulamentare, de *Radu Rosetti* —,60

GHEORGHE ASACHI CA TIPOGRAF ȘI EDITOR

— DUPĂ «CATALOGUL» LUI DIN 1847 —

DE

N. IORGA

Membru al Academiei Române.

Ședința dela 17 Februarie 1912.

D-l dr. V. Lateș îmi trimete un exemplar din rarissima broșură în care, la 1847, Gheorghe Asachi, care-și încheiase activitatea de editor, după ce fusese biruit de energia tânără a lui Kogălniceanu, înlocuitorul lui mai fericit și pe acest teren, dădea lista tuturor cărților ieșite de supt teascurile Institutului său tipo-litografic, adăogând — ceceace e de o însemnătate și mai mare — însemnarea acelor manuscrite cari, depuse la dânsul, nu văzuseră lumina tiparului și nu erau s'o vadă niciodată.

Mi s'a părut că retipărirea acestor pagine — cari nu erau însă cu totul necunoscute — poate aveà interes, nu numai pentru bibliografia românească, dar și pentru istoria scrisului nostru, și, cele mai multe din aceste cărți fiind menite învățămîntului, și pentru istoria școlilor naționale din întâia jumătate a veacului al XIX-lea. Le întovărășesc încă de o sumă de lămuriri cari reiese din publicații recente.

I.

Cercetările stăruitoare ale d-lui profesor Gr. Crețu, făcute și pe baza materialului inedit, păstrat în Arhivele din Iași, arată că tipografia lui Asachi — care câtăvã vreme, neavând o foaie în seamă, nu-i simțise nevoia — fu întemeiată mult mai târziu de cum se crede. Timp de trei ani gazeta sa pentru știri privitoare la oastea rusească de ocupație și pentru contribuții la cultura românească în Moldova, se

tipări — și trebuie să adăogăm: destul de urit, ca literă, hârtie și orânduire — la Mitropolie (1). Dar, om cu o deosebită cultură artistică și fin înțelegător al frumosului, pe care înțelegea să-l întâlnească totdeauna în jurul său, Asachi, care litografiă încă din 1826, când se află tot la Viena, după pribegia începută la 1821, «un portret de interes istoric și universal», și anume al Impăratului rusesc răsplătitor Alexandru, — el muri însă înainte de a i se putea înfățișa opera —, gândind a-l vinde și în Țara-Românească, ba chiar și în Ardeal (2), dori tot mai mult să aibă un stabiliment propriu, în stare a da altfel de lucrări, mai îngrijite și potrivite cu progresele artei în Apus.

Autorizația i se acordă de Divan încă dela 23 Decembrie 1830, cu un privilegiu de monopol pe cincisprezece ani și pentru litografie, care eră până atunci necunoscută în Moldova însăși — în Țara-Românească abia la 1832 (3) cere Eliad dela casa Hagi Pop «un teasc de litografie». Până să se găsească materialul, mașinile și meșterii, trecu însă un an întreg, și astfel abia la 1 Ianuarie 1832, «Albina românească» începă să iasă, încă tot supt oblăduirea rusească, în tipografia cea nouă, — «politicească» și aceasta (4).

Asachi însuș, care înseamnă, greșit deci, în «Catalogul cărților», că «Albina românească» s'a tipărit aici dela 1829 la 1847 — de alminterea catalogul cuprinde ciudata greșeală de a atribui «Alăuta Românească», suplimentul literar, cu sfârșit răpede, hotărît de censură, al «Albinei» sale, lui... M. Kogălniceanu —, dă în acelaș cartea

(1) V. G. Ionescu, în *Noua Revistă Română*, IV, p. 111 și urm.

(2) Iorga, *Contribuții la istoria literaturii române*, II, în aceste «Anale», XXVIII, pp. 260—2. Pentru schițele din 1809 ale lui Asachi, păstrate la Academia Română, v. O. Lugoșianu, în *Căminul nostru*, I, no. 5. Intre ele e bustul studentului Gheorghe Bogdan, portretul fratelui său Daniil, care nu trăi, și al fratelui Petrachi, destul de cunoscut (ambele din 1813, după întoarcerea din Roma), caricaturi din viața moldovenească, 1816—9, și vederi din Ardeal («soldat mărginean» și soția, casă din Radua «unde am făcut baia»), șatre de Țigani, un Ovreu cu traista plină de pocloane la judecată, scene din viața italiană: «Giorgio Moldavo» nu-și pierduse anii de Roma, în 1808 și 1809! Pentru Daniil, v. această notiță din carnetul lui Gheorghe Asachi (Bibl. Acad. Rom., 3776): «Ieu Georgi szy fratele meu Daniel Clemens am venit la cetate Wiena la anu 1805, luna luy Iuli, dzyoă 16, marc, deminacy, la 8 hori, de la casa nostry szy parenți noastri dela Iaszy, în Moldova, fiind pe drum 20 de zyle». Mici schițe în ms. 3777 (cu încercări de poezie latine și germane).

(3) *Contribuții*, l. c., pp. 265—6.

(4) Crețu, *Tipografiile din România dela 1801 până astăzi*, retipărire din 1910, p. 16, nota 1. Dosarul citat e lit. A, no. 272 (cu roșu) din 1829 (ff. 3 și 12, 38—9, 2, 5, 3, 15). V. Anexa.

Fratele lui Gheorghe Asachi, Damian.

Mirtil și Chloe: schiță a lui Asachi după reprezentăția din Iași.

lui Săulescu, ieșită în 1832 chiar, «Întăile cunoștinți de litere și idei», supt titlul «Abețedar românesc» și nu uită nici traducerea istorică proprie din Caidanov. Dela 1833 «Buletinul Oficial» apare în stabilimentul lui Asachi.

Tot dela d-l Crețu aflăm că litografia începù să lucreze numai în Noemvrie, la început, conducător tehnic fiind un Grec, Dimitrie Con-
toleos Romanos, iar meșter artistic Friedrich Hoffmann. Până atunci Moldova nu erà lipsită de litografie, căci în cartea «Pavel și Virghinia, acum întâea oară tălmăcită și tipărită rumânește» — de sigur la Mitropolie, dar nu se spune, fiind vorba de lucruri profane — «de Iancu Buznea» este o stampă grozavă, lucrată în sgârieturi cu totul copilărești și în care cei doi vestiți amorezi nu sunt mai frumoși decât Negrii cari-i incunjură, și autorul ei scrie jos cu mândrie, în litere latine: «Jacob Swewelberg — Schwefelberg —, Craver — Graveur —, în Iassi 1831».

Lista tablourilor, executate bine, după desemnuri în sobrul și corectul stil italian, pseudo-clasic, al timpului, pe care Asachi îl învățase la fața locului chiar, în anii săi de ucenicie, se dă și în catalogul nostru, supt titlul «tablone istorice al Moldovii cu litografii de Gh. Asachi». Sunt n-le 65—9: Ștefan cel Mare la Neamț, Ștefan murind—«testamentul politic» (1834)—, Alexandru cel Bun și presupușii soli dela Bizanț, Dochia — pe care Asachi a cântat-o în versuri frumoase — și Traian și, în sfârșit, târzia (1) «Luptă a Moldovenilor cu crucierii» (2).

Mai cunoaștem însă și alte lucrări litografice făcute sau editate

(1) N-le de până aici apăruseră înainte de 1841, fiind și în lista din Calendarul pe acest an.

(2) Iată titlurile întâielor trei tablouri:

«Muma lui Ștefan cel Mare împedecă pe fiul său de a întră în cetatea Neamț la 1484» (*sic*)—broșura, «Descrierea cadrului întâi din Istoria Moldovii» e, în adevăr, încă din 1833; pe dos—cu privire la «Testamentul lui Ștefan»—e însă: «Descriere a *doă cadre* din istoria Moldovii». O scrisoare a lui Asachi în «Icoana Lumei» pe 1865, no. 10, arată că aceste «tabloane» — Mama lui Ștefan și Testamentul politic — «*sunt a mele și sub a mea direcțiune în Roma lucrate la 1811*».

«Alecsandru I Domn a Moldovei luând corona și mantia din mâna solilor Împăratului Ioan Paleologu (1839).»

«Zăna Dochia și Traian dupre zicerile Moldo-Românilor» (1839); — broșura de explicație, «Doquie et Trajan, légende populaire des Roumounis, suivie d'un itinéraire au mont Pion», e însă din 1840 (ea cuprinde și cunoscuta poezie, iar, la început, vederea *Cetății Neamțului*).

de Asachi. Astfel la sfârșitul anului 1846 el avea de gând «a litografi» — în 500 de exemplare — «cadruul lui Ștefan-Vodă, punerea temeliei bisericii, etc., compus de Lesser» și cerea elevului său, dus în Occident, Panaiteanu să-i afle «un ghibaciu litograf» (1). Partenie, «nerecunoscătorul Partenie» al doilea meșter, îl părăsise, și se căută în locu-i «un june caligraf practic în toate ramurile litografiei», ca să învețe și pe tipăritor (2). Alexandru Lesser «compune după ideea G. Asachi» scena plină de mișcare și viață a «Bătăliei Moldovenilor cu cavalerii crucieri, urmată lângă Marienburg în Prusia, la 1423» (litograf e «G. Baltazar Panaioteanu», care dă o operă absolut superioară), pomenită și în catalogul nostru (3).

Correspondența cu Panaiteanu arată că Lupta dela Marienburg se tipăria cu frică, deoarece *Două surori* și *Românca* nu se vânduseră, rămâind, «zăcând», 250 de exemplare (4). O închină deci beizadelei Dimitrie, cu dedicație pe «hârtie chineză, pe o șușeniță» (5). Se gândia și la «Tabloul fundării bisericii dela Războeni» (6). Mai pe urmă se dă «Sihastrul dela muntele Pion în Moldova», cromolitografie din 1855, foarte frumosul chip de «Călugăriță dela monastirea Varatic în Moldova». Din «Testamentul lui Ștefan-cel-Mare a Moldovei», publicat cu îngrijire întâia oară, se dă la 1857, în toial luptei contra Unirii, când Asachi agită ideea statuii lui Ștefan cel Mare, biruitorul Muntenilor, o ediție nouă, slabă. In aceleași tonuri de verde-sur, ca în schițele din Basarabia ale fiului său Alexandru, și de mâna lui chiar, avem o «Bătălie dela Bae», încercare foarte naivă.

Fără îndoială că se lasă la o parte vignetele, foarte îngrijite, pe cari le dădea în calendare, provocate de ale lui Kogălniceanu și, împreună cu acestea, cea dintâi carte ilustrată dela noi (7). El

(1) *Arta Română*, Iași, III, p. 157.

(2) *Ibid.*

(3) Pentru explicare, se publică broșura «Tableau de l'histoire moldave», «Combat des Moldaves contre les chevaliers teutoniques» (1845), precum la 1839 dase o altă broșură cu acest dintâiu titlu pentru tabloul cu Alexandru cel Bun.

(4) P. 108.

(5) P. 109.

(6) P. 111.

(7) Totuș Asachi deschisese încă din 1835 seria calendarelor din Iași, prin al său „Calendar Nou pe anul 1835, Almanac de Jassy pour l'année 1835, Eși, în tipografia Albinei». El nu dă însă — pe câteva pagine de format mare — decât material calendaristic, cu etimologia numelor zilelor săptămânii și cu o Tablă cronologică în limba franceză (unele părți sunt și în nemțește, și Calendarul însuș e în trei limbi). La urmă, două

Călugăriță de Gheorghe Asachi.

le-ar fi voit *colorate*, și am găsit în Paris pe cheiuri un exemplar fără titlu — pagina fiind anume ruptă, cred, — a Calendarului pe 1851, în care la «Almanachul de învățătură și petrecere», ce urmează, cele patru planșe «Purcederea Elenei de Moldavia» — fata lui Ștefan cel Mare, măritată în Rusia —, «Cununa Moldovenilor», «Veduta mănăstirii Putna» și «Veduta pe din năuntru a bisericii», sunt colorate foarte îngrijit, de Asachi însuș. Exemplarul poate să fi fost al doamnei Ermiona Quinet, născută Asachi. Colorat, dar mai superficial și pripit, *de aceeaș mână, în aceleași tonuri*, e nl. A 2754 al Academiei noastre, exemplar foarte frumos legat în mătășă *moirée* și purtând în hârtie poleită facla și tolba lui Amor. Tot așa, cu culoare groasă, lucitoare, ca în exemplarul meu alt n. A 2754, al Academiei, cu legătura de catifea grenat, împodobită cu che-nare de aur (1).

II.

«Albina» însăș (2) arată și unde fură așezate teascurile, dela început probabil — căci le găsim acolo încă dela 1-iu August 1832, anul deschiderii: anume «în casele răp. Vornic Iordache Drăghici». Aceste case ale bunicului mamei mele sunt astăzi proprietatea unui German: se află în fața Școlii Militare; clădite frumos în stil apusean, cu două rânduri și două fațade, încunjurate cu un zid înalt care cuprinde o grădină și o curte care pe vremuri va fi fost mai mare, ele sunt unul din cele mai frumoase tipuri de arhitectură civilă în Moldova, supt influența apuseană, adusă tocmai de Asachi, la începutul veacului trecut. Mai târziu Asachi eră să tipărească *Istoria Moldovei*

fețe de «Extract din gheografia fizică» (știri despre rasele omenești). Și la 1841 ieșia acest *Calendar Nou*, acum în format mai mic, numai românește, cu «ghenealoghia celor mai însemnați domnitori», «Vredniciile duhovnicești a sf. Bisericii ortodoxe», bălciuri în toate Ținuturile românești, câte o «istorisire» și o notă de «conomie» și «ighienă»; la sfârșit «Cugetări», o poezie a lui Asachi:

Ca în ziua de pe urmă care mi s'au însămnat,
Să pot zice că 'n viață un grăunte-am sămănat!

(1) Exemplarul A 2754 al Academiei din Calendarul pe 1852 cu flori de aur are numai fonduri de sanguină, e legat în pânză violetă. Splendidul exemplar legat cu catifea albastră deschis și cu flori de aur al Calendarului pe 1854 — dedicație: «Mult Onoratii doamne Anna de Balș (din Dumbrăveni), în semn de respect și amintire. Gh. Asachi» — are ilustrații speciale.

(2) Citată la Crețu, *l. c.*

a Postelnicului Manolachi, fiul fostului său proprietar, și în hârtiile noastre de familie am găsit actul de învoială către tipografie, pe care am publicat-o în «Archiva» din Iași, dăruind-o, cu câteva alte acte, acestei instituții a noastre (1):

«139 #, adică una sută, etc., galbeni zimți, am a plăti restul costului cărții mele intitulată: «Istoria Moldovei», tipărită în anul 1857 la Institutul Albinei, in-8, peste tot 502 pag., în număr de 1000 ex. legate, care le-am primit. Drept care mă îndatorez a-i număra suma sus citată la acel Institut, în termen de un an de zile; pentru care adeverez aceasta prin a mea iscălitură. Fără dobândă.— M. Drăghici. Iași, în 27 April 1860».

Zidirea cea nouă, din 1834—5, e astăzi Școala de menaj «Principesa Maria» din Strada Codrescu. Ea nu s'a prefăcut prea mult și păstrează frumoasa fațadă nobilă, ba încă — lucru neexplicabil într'o epocă de vandalism — s'a respectat și piatra din grădiniță pe care Asachi, duios părinte, o ridicase, după datine clasice, fiicei sale moarte, pe care a cântat-o în acele mișcătoare versuri din Poeziile sale:

Al meu cuget mă nălțase în a cerului țarie,

Unde s'aff' acea ființă ce 'n zădar chem prin morminte (2)..

La 1841 Asachi întemeiează — răzimat pe un privilegiu, de ușurință a cumpărării materiei prime, de furnisare a cancelariilor, de monopol pe 12 ani și de scutire de biruri a personalului — cu material din Viena, și o fabrică de hârtie care funcționează după un an, ajungând să aibă trei mașini cilindrice, una «de tăiat peticele», două prese de apă» și trei «de uscat». «Maistrul de hârtie» lucra, bine înțeles, numai cu «peteci», pe cari le curăță într'o anume odaie, înainte de a intra în aceea de fabricație, «camera pentru hârtie». Lângă fabrica propriu zisă și locuința directorului erau cele șapte case ale «fabricanților», cele patru pentru lucrători, vastul loc de împrejmuire, cuprinzând 1.200 de stânjini pătrați, cu ogoare, livezi, pădure, pășuni și «grădină englezească», ba chiar cu «o minunată carieră de piatră», cu un iaz și drepturile feudale: pășunat, moară și chiar scrânciobul pentru săteni. Se plătia suta de oca de carpe 2 fl. 30 creițari până la 5 florini, iar leafa lucrătorului era: pentru bărbați 10 creițari, 8 creițari pentru femei (3).

(1) *Archiva societății științifice și literare din Iași*, VI (1895), p. 716.

(2) V. ediția pe care am dat-o la Vălenii-de-Munte în 1908.

(3) *Arta Română*, III, No. 10, pp. 178—9.

La 1849 harnicul, dar puțin norocosul fabricant de pâănă atunci erà gata să arendeze ori să vândă și fabrica sa de hârtie dela Piatra, pe care, ca funcționar, n'o mai puteà supraveghia, cum n'o puteà nici fiul, Alecu. El chemà și concurența capitaliștilor germani, arătându-le că mai pot face o moară de făină ori de semințe de ulei și «un atelier de lucrat arama cu ciocanul» (1).

De altminterea, Asachi rămase până la sfârșitul vieții sale tipograf, dar, censor al opoziției și regent al tipăriturilor oficiale, el aveà în epoca Unirii direcția Tipografiei Statului. Acolo la dânsul, care întrebuiță pe atunci, cum am spus, cunoștințele sale de istoria Românilor pentru ca să agite idea unei statui a lui Ștefan cel Mare ca biruitor al Moldovei, se tipăriră listele electorale mincinoase din cari erà să iasă apoi ridiculul Divan din Iulie 1857, care, precum se știe, nu s'a adunat niciodată (2).

Numai la 1863 încetă «Albina», dela care Asachi, care rămâneà acum numai cu Calendarul sau «Almanahul» căci, își iea rămas bun în aceste versuri (3):

Nenceput și fără capăt, timpul zboară nencetat ;
 Ca un àtom, și «Albina» până astăzi a zburat.
 Dar ce 'ncepe, capăt are; de aceia și-o Albină
 Ce ani douăzeci doi duse la Români cevà lumină,
 Încetează și se 'ntoarnă, cu 'nceierea ăstui an,
 Chiar de unde răsărise: în al timpului noian !

III.

Cele mai multe din cărțile tipărite sunt bine cunoscute. Printre cele rare sunt cele trei volume ale lui Agathokles traduse de Comisul C. Gane — pare să fie ultima tragedie a lui Voltaire —, și «Printipiile filosofice», ale lui Weiss, de acelaș, „Baronul Sighismund Praun», o prelucrare a lui Samoil Botezat, dela care cunoaștem alte două traduceri, după Kotzebue (4), «Disertația apelor

(1) *Arta Română*, I. c.

(2) Sturdza, *Acte și documente*, II, pp. 36-7.

(3) Acelaș Calendar, pe 1863, p. 44.

(4) *Istoria literaturii românești în veacul al XIX-lea* I, p. 172.

minerale dela Borca» după dr. Pluck, care la 1819 avu grija ciu-meii (1), *Iconomia Rurală*, prelucrată de Manolachi Drăghici, unchiul mamei mele, «Cuvântul funeral pentru Maria Roset», — a Vornicului Costachi Roset din Botoșani, moartă la 1 Septemvrie 1831 (2)—, «Catalogul cărților Bibliotecii Academiei Mihăilene», culegerea de «Cântece moldovenești» cu arii de A. Flechtenmacher, *Paulina* lui Alexandre Dumas père, tradusă de M. Cerchez, unchiul generalului dela Plevna, *Ruth* a lui Florian, prelucrată de fiica lui Asachi, Hermiona, *Rețetele de bucătărie*, — asupra cărora se atrăgea atenția și acum în urmă, printr'o revistă bucureșteană, ale lui Costachi Negruzzi, — *al cărui nume e însă ras, de sigur după cerere, în catalog* — și «Soldatul prujitor» (*sic*) al lui Teodor Codrescu.

Din «Repertoriul Teatrului Național», despre care și în titlu se spune că e «prelucrat de Gh. Asachi», găsim pe cele citate în «Ist. Lit. Române», I, p. 192 și urm., apoi «Contrabantul» (nu e «Pedantul?») și «Armindina, vodevil». Supt acest titlu trece și «Bouoreanul sau Intermezzo» a lui Kotzebue, care e traducerea lui Samoil Boțezatu.

Apoi tipăriturile oficiale, cari mult timp nu i-au lipsit lui Asachi — Kogălniceanu propunea, ceva mai târziu, o tipografie a «Ministeriului d'Inlăuntru» —, «Așezământul de giudecata și disziplina Miliției Moldovei», acela «pentru facerea drumurilor», *Codica țivilă a Moldovei*, din 1833 — o splendidă lucrare, apărută și cu titlu francez: «Code civil de la Moldavie, publié pour la première fois en langue moldave sous la présidence de S. E. Monsieur de Kisseleff, Imprimerie de l'Abeille», începând cu dedicația «Marelui Logofăt a Dreptății și cavaler» Constantin Sturza către «gheneralnica obicinuita Adunare», care vădește în «procatohul» său Costachi Conachi începutul «tălmăcirii românește» a lucrării (3), apoi *Codica criminală*, «Culegerea ofiselor domnești de D. Hasnaș» — din Dorohoiu și Botoșani, poate tatăl lui Gheorghe Hasnaș amestecat în

(1) Hurmuzaki, X, pp. 57—8.

(2) Iorga, *Inscripții*, I, p. 228. Cuvântul e și în «Foaia» lui Bariț, 1847, No. 26, pp. 213—6, de unde în *Cuvântări de înmormântare și pomenire*, Vălenii-de-Munte, 1909, p. 119 și urm. Autorul e preotul Ioan Bobulescu, apoi episcop.

(3) Din comisiune făceau parte, pe lângă Damaschin Bojinca Bănățeanul și nomophylaxul Cristian Flechtenmacher și fratele lui Asachi, Petrachi, pe atunci prezident al Tribunalului din Botoșani (v. Prefața).— 264 pp., cu o «tâlcuire» la sfârșit, cuprinzând definiția termenilor de drept, cari ar putea intra în Dicționarul nostru.

politica mai nouă a țerii —, «Cuvintele» lui Vodă Sturza către adunare (1832—46), «Legiuirile» Adunării dela 1838 la 1844, «Ponturile pentru locuitori», «Proiect de reforma ramului de învățatură» al lui Asachi însuș, planul de băi publice și școala de înotat al geologului Mihalik de Hodocin, Pravilele: «pentru ocârmuirea averilor serimane de prin sate» și «pentru comisia epitropicească», «Reglementul militar a miliției moldovene» în trei părți (1845—47), raportul, «relația» societății «medico-istorico-naturale» a d-rului Cihak (1838), și «statutele» aceleiaș, disertația d-rului Cuciureanu «Despre Spitaluri», «Cercările poetice» ale unui anonim, care e M. Cuciureanu. La calendare se adaugă cel «nemțesc» pe 1842. În grecește, pe lângă Rugăciuni ale Maicei Domnului, se dăduse traducerea, de N. D. G., a lui «Garcia de Navarra». Să adăugim interesanta «Arhivă», cu planșe, a «Albinei».

La acestea trebuie să se adaugă, din lista de «cărți tipărite la Institutul Albinei Românești, care mântue «calendarul nou» pe 1841, Istoria Naturală a lui Cihac, «Aperçu sur l'état industriel de la Moldavie» de N. Suțu, «Anțiclopedia româno-franț.: cu figuri», *Estela* lui Florian, tradusă de C. Strat, «Descrierea vieții contelui Ștefan Seceni» de Flechtenmacher și «Klänge aus Dazien» de Ruoff (nemțește și «Haus-Kalender auf das Jahr 1841»).

Cărțile de școală cuprind Abecedarul lui D. Stamati, cel latino-român, cunoscut (1), de Draghinici, cel ruso-român de Peltechi, cel francez-român de D. Pop, Catehismul mic al lui Asachi, precum și cel mare, după Mitropolitul rus Platon, al lui Veniamin Costachi, *Istoria sfântă* de Hermiona Asachi, «Analisisul franțezoromân» al lui Stamati și acela al lui Codrescu, Gramatica română a lui C. Platon, cea analitică a lui P. Câmpeanu, cea francezoromână și dialogurile corespunzătoare de Codrescu, *Enciclopedia* francesoromână a lui Asachi, cea ruso-română a lui Peltechi, aceea a lui V. Popescu-Scriban, școlar al lui Fabian-Bob, Sintaxa latino-română a lui Paulini, *Educația copiilor* de d-na Tastu, tradusă de D. Pop, *Istoria Moldovei* de Albineț, «tabloul cronologic» respectiv de Asachi și acela privitor la istoria veche, ca și Atlasul în șase bucăți: «hărțile românești», Geografia veche și Geografia Moldovei de D. Gusti, Agronomia lui Schlift și Călătoriile lui Anacharsis traduse de Leon Filipescu și în sfârșit Caligrafia litografului «Albinei» Partenie Antonie.

(1) *Ist. lit. rom.*, I, p. 174.

Despre cărțile de aritmetică ale lui Asachi însuș și despre alte manuale s'a vorbit în cartea mea citată *Istoria literaturii române în veacul al XIX-lea*, I, pp. 174—5 (1).

IV.

Manuscrisurile profesorilor se pot împărți în:

1) Lucrări de literatură și știință:

Poeziile lui Săulescu și Gusti.

«Balansul politic al Europei» după Balbi, Malte-Brun, etc., de Codrescu, «Biografia bărbaților străluciți» de I. Albineț și «a filosofilor», după Fénelon, de Ioan Ionescu (dela Brad), «Dritul Romanilor» de Bojinca și, deosebit, de Flechtenmacher, «Economia Politică» a lui J. B. Say, tot de Ioan Ionescu, *o Eneidă în proză de Ioan Praja*, *Istoria Imperiului otoman* a lui Cantemir de N. Măcărescu, Leonida la Termopile de acel Vasile Popescu-Scriban care fu Vlădica Filaret («acum F. Scriban»), «Note despre starea științelor și agriculturii luate în explorația științifică din 1846» de Ioan Ionescu, «Tratatările» — tipărite mai târziu — ale lui Codrescu și «Intâmplare la Anul Nou» «din Cioche», adevăratul nuvelist savițerian în limbă germană, interesant și astăzi, dacă nu și cetit după cuviință: Zschokke.

2) Intre cărțile de școală, întâiu ale lui *D. Stoica*, mai fecund decât toți: Vocabulariu latino-român după Schiller, «din 12.000 și mai bine de cuvinte» — coli până la litera *C* din lucrarea splendid tipărită le-am găsit — și pierdut — în copilăria mea în pălămida unei vechi lăzi legate cu fier la părinții mei, Gramatica latino-română, în 4 volume (Etimologie: «Genuri și verbe neregulate», Sintaxă, Prozodie și «Verburi»), Eutropiu, Fedru, Corneliu Nepos, Salustiu, «întregi»; ale lui *Ioan Ionescu*: Agricultură, în patru volume, «după mai mulți autori» (aceeaș ca: «după Moll»), Istoria Naturală — și cea pe scurt — a lui Milne Edwards, și Achille Lecomte, Contabilitatea dublă dela Institutul din Roville, unde învățase, «Note de economia politică industrială» după Blanqui; ale lui *D. Gusti*: Abecedar italiano-român, *Versificația română* (aceeaș cu *Poezia Română*), *Retorica* (publicată, în altă formă, abia după 20 de ani și întrebuințată încă în copilăria mea, fiind plină de exemple bine alese și de un mare avânt de admirație), Geografia Universală a lui Balbi;

(1) D-l dr. C. Istrati îmi spune că manuscrisul Aritmeticeii, într'o condică mare, a fost la d-sa și că nu i-a mai fost restituit de persoana căreia i-l împrumutase pentru studiu.

ale lui *I. Albinet*: 3 volume de Istorie Universală — și un «Catihis» al aceleiaș —, Hronologia veche și nouă; ale lui *T. Stamati*: Dicționar al limbii românești, partea I-ii; Matematica, «curs a lui Cris», Fizica lui Munke, Himia vestitului Berzelius, în prescurtarea lui Weller și cea aplicată «a lui Tenec»; ale lui *Gheorghe Săulescu*: Morala, Mitologia Anticilor *cu aplicație la datinile vechi a Românilor* (1), Retorica «întemeiată pe autorii clasici»; ale lui *Leon Filipescu*: Abecedar român-german și gramatica respectivă, «Matematica cu aplicație la geometria practică»; ale lui *P. Câmpeanu*: Abecedar latin-român, Logica; ale lui *D. Pop*: Istoria literaturii vechi și nouă, «după mai mulți autori franțezi», «Manual literar după mai mulți autori», «Mitologia și fabula explicată prin istorie, a lui Lione, cu 216 vinete», «Geografia comerțeală și industrială» a lui Sardou; ale lui *P. Popescu*: Abecedar germăno-român; ale lui *Gh. Vasiliu*: Aritmetica de Raynaud și Algebra de Furcy; ale lui *V. Paulini*: «Gramatica română», ale lui *D. Lăzărescu*: Mitologia antică a lui Geruzez; a lui *I. Stavrat*: Geografia Universală a lui Ansard; ale lui *C. Evnomie*: Abecedar greco-român, și, în sfârșit, ale lui *Partenie Antonie*: «Desen linear cu stampe pentru planuri geometrice și de arhitectură» și Harta Moldovei a lui Asachi.

Toată lumea va regretă că atâta muncă de traducere și prelucrare, în care se cuprindeau multe elemente de interpretare și adăugire personală, s'au pierdut odată cu prosperitatea meritosului editor.

(1) Un fragment din acestea e de sigur articolul «Calendarul», cu lămuriri despre «colindele sau, mai drept zis, calendele» (p. 17 și urm.), cu «ideile paganismului caracterizate, mai vârtos a misteriiilor mitriace, ale căror templuri și groate (*sic*) se descopăr în multe locuri ale Daciei», ca și «monetele de rugină rapsodite» (*ibid.*) (= «rapsodistii sau aidistii omerici, ori trubadurii mezevului»), în *Calendarul pentru poporul românesc* pe 1847. E vorba în treacăt și de «conăcării», «orațiile vechilor serbări române», asupra cărora se chiamă luarea aminte a «diaschevasticilor și criticilor adunători și îndreptători ai unor astfel scule naționale».

A N E X E.

I.

DESEMNURI ȘI STAMPE ALE LUI ASACHI.

A. *Inedite.*

Văduta (privire) monastirei Mira din partea Țerii-Românești, 5 Iulie 1835.—Caiet de schițe, 1807—14.

Politia Ocna, din partea dreaptă a Trotușului, 8 Iulie 1835.—*Ibid.* Guerrier du temps de Dragosch (8-e siècle (*sic*) (schiță). Noble de la Cour d'Étienne-le-Grand (schiță). Aprod a lui Ștefan cel Mare (schiță). Armaș, curtean din timpul lui Petru Rareș (schiță). Boier al Curții, 1500 (schiță). Caiet de schițe.

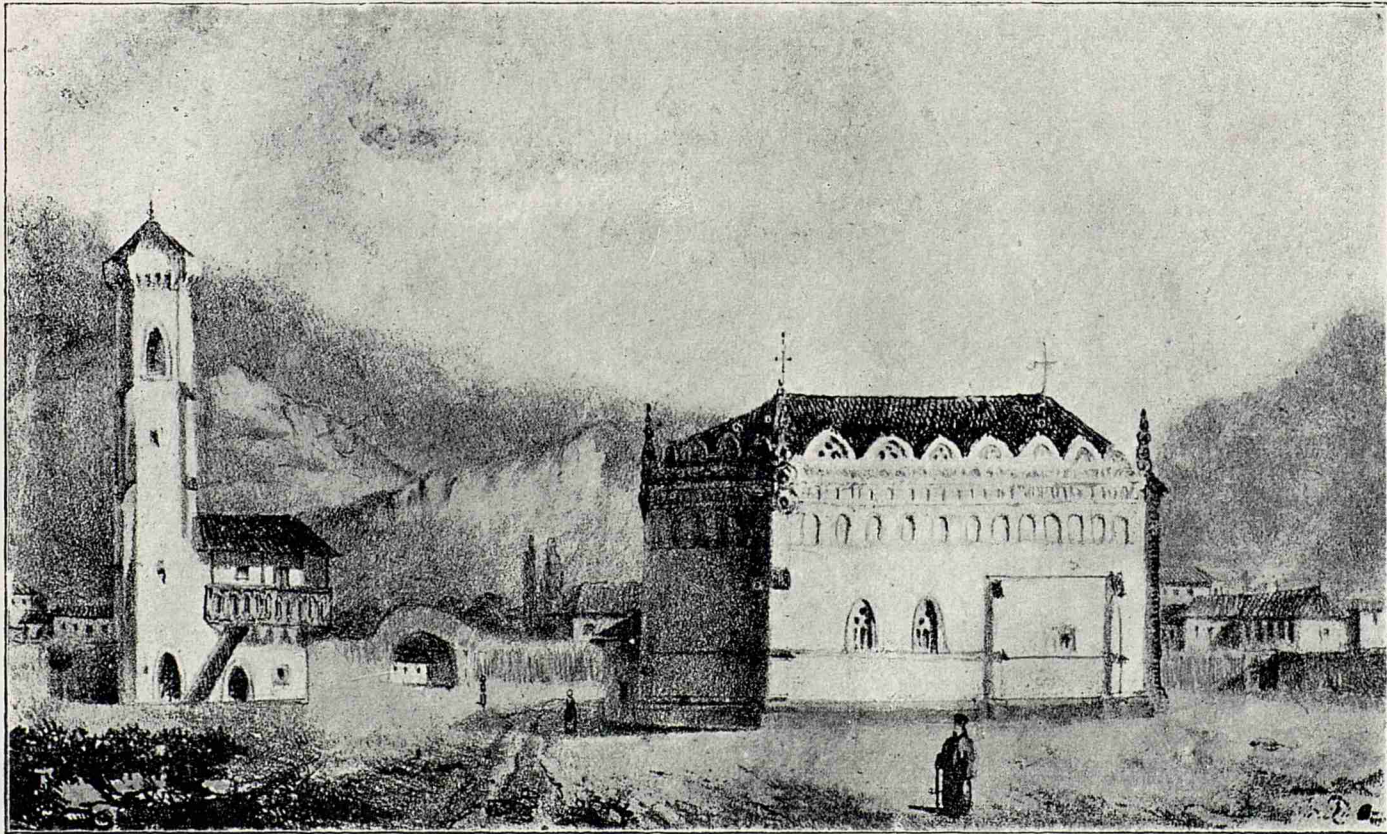
Caiet de schițe. Dorneni pe plută (schiță). Torcătoare dela Tarcău (schiță splendidă). Caiet de schițe.

B. «Planșe în Calendar pentru poporul românesc» și
«Almanahuri pentru învățătură și petrecere».

(Amândouă titlurile ca și vignetele calendarului și litera sunt imprumutate dela publicația lui Kogălniceanu, apărută întâiu la «Cantora Foi Sătești» și urmată până la 1845).

«Păstorul istro-român» în Calendarul pe 1847. «Femeia unui hoț (lotru) român» (interesant port de țară), *ibid.* «Biserica St. Ioan în târgul Pietrei» (cu clădirile adause la turnul clopotelor, cu zidul și împrejmuirea de case și, în sfârșit, cu foarte interesantele po-doabe gotice, în formă de ferești înflorite, de jur împrejurul cope-rișului), *ibid.* Piatra idolilor la Petrodava, *ibid.*

Mănăstirea Văratecul (vechiul Văratec, în stilul secolului al XV-lea), în Calendarul pe 1848. Chirangheleu (elev bătrân al lui Asachi), *ibid.* Harta postală a Moldovei de Gh. Grigorescu, *ibid.*

Biserica Sf. Ioan din Piatra (din Calendarele lui Asachi).

«O ștenă la groapa ocnelor» și «Vizunia Teodoriei în Sihla», în Calendarul pe 1849. Gheorghie Codrean, *ibid.* Albinosa moldo-vană, *ibid.*

Frontispiciu după Thorwaldsen, Anotimpurile: îngerul dela mijloc are «Pace voă 'n Românie, cel întâiu ogor să fie», în Calendarul pe 1850. «Svidrighelo Marele-Duce de Litvania», *ibid.* «Svidrighelo păstoriu în Moldova» (lângă cetatea Neamțului pe deal), *ibid.* Caricaturi, *ibid.* Militari otomani (nizami), *ibid.* Prospectul băilor dela Borca (după schița din albumul inedit), *ibid.*

Purcederea Elenei de Moldavia și Mănăstirea Putna (interior și exterior), în Calendarul pe 1851; cununa Moldovenilor (scenă populară); *ibid.*

Lupte în nuvelă «Bo-Urul» (multă mișcare), în Calendarul pe 1852 (mai ales «Înturnarea Românilor în Moldova», scenă de bejenie). Ospitalul și shoala din Neamț, *ibid.* Podarul și măgarul (interesant podul pe Bistrița și Evreul de lângă el), *ibid.*

«Doamna Moldovei din anul 1508» (interesantă casă domnească), în Calendarul pe 1853; Bogdan Vv. sfărâmând poarta cetății Liov, (exacte zidurile), *ibid.* Clopotul dela Rohatin transportat la Suceava la 1509 (plin de mișcare), *ibid.* Biserica dela Podoleni, *ibid.* Marca Iașilor și Marca Moldovei (și moneda lui Ioan Vodă cel Cumplit), *ibid.* Monumentul gotic în piața Mitropoliei din Iași, *ibid.* Luptă din anul 440, *ibid.* Festinul național în Transilvania, *ibid.* Jijia, *ibid.*

De A. Asachi «Mănăstirea Pângărații», în Calendarul pe 1854. «Vezutul Catelinei în Moldova», *ibid.* Biserica Sf. Dimitrie dela Hârlău, *ibid.* «Margareta de Losonci, a patra soție a lui Ștefan-cel-Mare (sic)», *ibid.* «Purcederea lui Petru Rareș la Suceava», *ibid.* «Petru Rareș cu maică-sa înaintea Direptății», *ibid.* «Ambasadorul Imperatorului Germaniei în Suceava», *ibid.* «Ieleana Doamnă scapă pe duca Gritti din închisoare», *ibid.*

Vederi din Marea Neagră, în Calendarul pe 1855. «Prezentarea Genovezilor la Chile» (cu o frumoasă vedere de biserică din epoca lui Ștefan cel Mare), *ibid.* «Fanatismul și credința» (altă biserică în fund); *ibid.* «Panahida eroilor moldoveni», *ibid.* «Văduta monastirei dela Valea-Albă» (foarte exactă, cu elemente, în casele mai-celor, dispărute), *ibid.*

«Perspectiva castelului dela T. Ocnei» (de L. de Branol, litograf Antoni), în Calendarul pe 1856. «Mihai în închisoare», *ibid.* «Capul cardinalului înaintea lui Mihai V.», *ibid.* «Serbarea Țiganilor», *ibid.*

«Vedenia lui Petru Rareș în monastirea Bistriți» (exactă reproducere a bisericii), în Calendarul pe 1857. Fuga lui Petru Rareș» (*ibid.*). Petru Rareș între pescari (interior exact) (*ibid.*). «Atentatul de omor asupra lui Petru Rareș», *ibid.* Preumblarea damelor în Iași (sburând în crinoline; orașul, jos) (*ibid.*).

«Biserica monast. Putna cu mormântul lui Stefan Vv.» (reprodus cu prilejul unui articol despre exumații), în Calendarul pe 1857.

Ilustrațiile la «Dziua din urmă a Municipiului Iașenilor (Iassiorum)» (și «Triumful lui Avrelian în Roma»), în Calendarul pe 1858. «Sosirea Românilor în Franția spre agiutorii regelui Filip de Valois» (1), *ibid.*

Monumentul lui Stefan cel Mare (cu căciulă), în Calendarul pe 1859. Evrei, *ibid.* «Vedzuta puntei lui Traiană», *ibid.* Mazepa, *ibid.* «Defăimarea călătorei de credință», *ibid.* «Recunoașterea neașteptată» (frumoasă biserică), *ibid.* Schitul Durău, *ibid.* Gura Dunării la Sulina, *ibid.*

Columna lui Traian, desemn al lui Asachi însuș, după original, (probabil), în Calendarul pe 1860. «Proiectul unui monument de recunoștința Moldovei» — numai ei — «prosforat augustilor monarhi, subscriitori tratatului de Paris, 18/30 Martie 1856».

De A. Asachi: «Întrarea lui Petru Rareș în Alba-Iulia, capitala Transilvaniei» (biserici ca în Moldova), în Calendarul pe 1861. «Petru Rareș în minele dela Rodna», *ibid.* «Petru Rareș cu regina Isabella», *ibid.* «Convenția lui Petru Rareș cu Mailath», *ibid.*

De A. Asachi: «Actul eroic a lui Mihai Bravul la Călugăreni», în Calendarul pe 1863. Apoi, planșă intercalată numai în exemplarul de lux al d-nei Ana Balș-Dumbrăveni, — tot așa de splendidă ca Muntele Sinai, «Întrarea în Biserica Sântului Mormânt la Ierusalim», «Sala Băilor la Pompei», «Bazarul vânzării femeilor la Constantinopoli», «Templul lângă Spoleto», etc.—Câmpulungul muntean: «Kampu-Lungu din zara Române» (de Raffet). Planșa cu Sfântul Mormânt are în cirlice... «Lumei 1846» (restul e smuls la tăierea foilor); e din «Icoana Lumii», tot a lui Asachi. Planșele au fost comandate în Apus. Scena Bazarului din Constantinopol și Templul au însemnarea: Rybička sc[ulpsit]; celelalte se datoresc altor artiști — și au fost întrebuințate și în cartea căreia-i erau menite (2).

«Voichița de Romania», în Calendarul pe 1866 ambasadorul lui

(1) Legenda, nascocită de Alecsandri, a «Banului Mărăcine».

(2) Calendarul pe 1865 n'are ilustrații cu privire la noi.

Ferdinand Imperatorul Germanii prezentase lui Petru Raresch a sale creditare», *ibid.*

D. A. Asachi: Carol I-ii, în Calendarul pe 1867. Miron Costin («descoperit de d. Panaiténu»; popularizat de V. A. Urechia), Hora și Cloșca, *ibid.* «Bătălia Moldovenilor cu Teutonii» (reproducerea tabloului), *ibid.* Butu și Ana (ilustrație a cunoscutei balade de Asachi).

De A. Asachi: «Veduta monastirei Neamțu înaintea arderei», în Calendarul pe 1868. Petru cel-Mare, *ibid.* Petru cel Mare și Cantemir înaintea Trei Ierarhilor, *ibid.* Dimitrie Cantemir, *ibid.* «Petru cel Mare cu Caterina I, în cortul taberei», *ibid.* «Veduta Curții Domnești din Iași, precum eră la 1600», *ibid.* «Veduta Iașilor din partea de Pecurari», *ibid.*

Carol al XII-lea, în Calendarul pe 1869. «Bătălia dela Baia» (reproducerea tabloului), *ibid.* «Musa unui Moldo-român, după un portret original de dânsa lucrat», *ibid.* Reședința episcopală din Cernăuți, *ibid.*

Princesa Elisabeta, în Calendarul pe 1870. Moartea lui Iacob Despotul (vederea zidurilor Sucevei), *ibid.* «Măcelărirea boierilor la festinul Lăpușneanului», *ibid.* «Otrăvirea lui Lăpușneanu», *ibid.*

De A. Asachi, care deplânge pierderea tatălui, «acela carele mai bine de jumătate de secol a mânuit pana română cu un succes de toți recunoscut» (se pomenește de «o mulțime de manuscrite foarte interesante, atingătoare de istoria țerii noastre, pe care nu apucase încă a le da publicității și pe care nu numai voința sa expresă au fost de a nu le sustrage domeniului public, dar și sentimentul meu de fiu respectuos și plin de admirațiune pentru operele autorului mă îndeamnă a nu cruța nici osteneală și nici spese, a nu-mi ascunde comoara ce mi s'a lăsat, în întunec, ce a o împărți cu toată inima, împreună cu toți compatrioții săi»). Alexandru cel Bun, în Calendarul pe 1871 (ca ilustrație la foarte interesanta călătorie la Pion a lui Asachi, dr. Al. Teodori și P. Câmpeanu la 1838). «Veduta mănăstirii Bistrița», *ibid.* «Veduta Cetățuia Neamțu», *ibid.* «Veduta monastirei Hangu sub muntele Pionul», *ibid.*

De A. Asachi: Mănăstirea Mira, în Calendarul pe 1872. Mănăstirea Bogdana, *ibid.* «Monumentul prințului Racoviță, la Vama (Bucovina)», *ibid.* «Vatra Dorna», *ibid.*

De A. Asachi. Gaspar Gratiani, în Calendarul pe 1873. Banditul Ion Petrariu», *ibid.* «Ion Pietrarul stând la pândă», *ibid.* «Gavril Buzatu (calăul)», *ibid.*

De A. Asachi. «Iacob Despotul» (de fapt înșelătorul Cigala Voevod), în Calendarul pe 1874. Gheorghe Ștefan, *ibid.*

De A. Asachi, în Calendarul pe 1876. Testamentul politic al lui Ștefan cel Mare (reproducerea tabloului), *ibid.* Petru Rareș (fără barbă, tip curios), *ibid.* Monumentul lui Grigorie A. Ghica (întreg, cu Moldova implorându-l în genunchi și cu basorelieful înțelegerii dintre comisarii turci și austriaci), *ibid.* Unirea Românilor (și cu «Macedono-Români», «Istro-Români», Basarabia, Bucovina, Transilvania, Banatul; în zare, Columna lui Traian; zeul Marte în costum de dorobanț, cu steag și trâmbiță; jos armele Principatelor; poezie de I. P. Florantin), *ibid.* «Românii plivește (sic) buruienile rele de pe pământul României» — și Evrei, Unguri, — «în urma Convențiunii».

C. In «Icoana lumii, foaie pentru îndeletnicirea Moldo-Românilor».

In 1841, p. 13, Dochia și Traian, după «tabloul» cunoscut.

In aceeaș, 1846, p. 222, Butu din baladă, cu lămurirea jos, «Invenzia lui Alexandru Asaky» (foarte slabă). Monumentul din grădina publică din Iași, p. 223, „*Cel ânteiu amor*“, — o fetiță cu cânele — splendidă gravură în oțel făcută în Apus, poate de Baltazar Panaitescu, p. 232 (ca și Forul în Roma, Turnul Craniilor, Escorialul, Edicule, Băile lui Hercule în Mehadia, Ianina, Calea Morminților (*sic*) la Pompei, Ierusalimul, Sala Băilor la Pompei, Gibraltar, Ramazanul la Tunis, Vânzarea femeilor la Constantinopol, Podul Londrei, Câmpulungul lui Raffet, Templul lângă Spoleto) (1).

In „*Icoana lumii*», jurnalul periodicu literaru, scientificu, comercialu și industrialu» (1866), «*Visionea (vedenia) lui Ștefan-cel-Mare*», xilografie fină, foarte îngrijită, cu o frumoasă evocație, p. 4.

(1) V. mai sus, p. 756.

II.

CATALOGUL DE CĂRȚILE TIPĂRITE ȘI DE MANUSCRIPTELE AFLĂTOARE LA INSTITUTUL ALBINEI.

IAȘI. TIPOGRAFIA INSTITUTUL ALBINEI, 1847.

Catalogul cărților.

1. Alăuta Românească, foae periodică de M. Kogălniceanu.
2. Așezământul de giudecată și disziplina Miliției Moldovei.
3. Aprodul Purice, întâea și a doua ediție, de C. Negruțți.
4. Agatocles 3. tom. trad. de Comis C. Gane.
5. Aperçu sur l'état industriel de la Moldavie, par le prince N. Soutzo.
6. Așezământ pentru facerea drumurilor.
7. Albina Românească dela 1829 pân la 1847.
8. Arhiva Albinei Românești cu stampe.
9. Arborul ghenealoghic a familii Sturza.
10. Buletinul Oficial dela 1832 pân la 1847.
11. Baronul Sighismund Praun, prelucrat de S. Botezat.
12. Vitele albe din Englitera, din uvrajul lui Lovva de I. Ionescu.
13. Disertația apelor minerale dela Borca, tradusă de pe a Doct. Pluse.
14. Disertație asupra stării pădurilor în Moldova de C. Mihailic de Hოდocin 1841.
15. Disertație istorică asupra shoalelor Moldovei 1844 de Gh. Asachi.
16. Estela de pe a lui Florian, trad. de C. Strat.
17. Epistolii a A. Sturza 2 tom. trad. de Arh. Scriban.
18. Istoria Rosiei a lui Caidanov 2 tom. trad. de Gh. Asachi.
19. Iconomia Rurală prelucrată de M. Drăghici.
20. Ist. Greciei tradusă de Postelniceasa C. Asachi.
21. Iorgu de la Sadagura, comedie de V. Alecsandri.
22. Codica țivilă a Moldovei, 1 tom folio, 1833.
23. Codica criminală 4°.
24. Culegerea Ofiselor Domnești de D. Hasnaș 4° 1844.
25. Cuvintele către Obșteasca Adunare a Prè Î. Domn de la 1834.—1846.
26. Cuvântu moral, de P. Câmpeanu.
27. Calendar românesc pe 1841.
28. Calendar nemțesc pe 1842.

29. Calendar românesc pe 1842.
30. Calendar românesc pe 1847.
31. Cărticică de închinăciuni.
32. Cuvânt funeral pentru Maria Roset.
33. — Academic de D. Câmpeanu.
34. Catalogul cărților Bibliotecii Academiei.
35. Colecție de cîntece moldovenești cu muzica lor de A. Flehtenmaher 1846.
36. Legiuirile Obșteștei Adunări dela 1838—1844.
37. La Peirus, dramă de pe a lui Coțebue cu cîntice de Gh. Asachi 8°.
38. Lecsicon de conversație, broșura 1, prelucrat de o soțietate literară.
39. Macroviotica, tradusă de Iancu Albinețu 8°.
40. Norma, operă trad. în versuri de Gh. Asachi.
41. Poeziile lui Gh. Asachi 8°.
42. Ponturi pentru locuitori.
43. Pedagogul, vodevil de G. Asachi 8°.
44. Paul-René și René-Paul de Erm. Asachi în 8°.
45. Poetice cercări de M. Cuțureanu 8°.
46. Pusnicul, 2 tom. trad. de Panaitachi Pruncu 8°.
47. Proect de reforma ramului de învățatură de Gh. Asachi 8° 1844.
48. Proect pentru băi publice și scoală de înotat în Iași, de Mihailie Hodocin 1843.
49. Pravilă pentru Ocărmuirea averilor serimanî de prin sate.
50. Pravilă pentru Comisia Epitropicească.
51. Povățuitorul sănătății, foae periodică de Doct. Vărnăv 8°.
52. Prințipiile filosofice a lui Vais 2 tom. trad. de C. Gane.
53. Paulina, a lui Diumas, tradusă de M. Cerchez.
54. Reclamația Epitropiei shoalilor pentru dănuirea lui Vasilie Vvd. 1838 de Gh. Asachi.
55. Rut, Poemă biblică, prelucrată de D. Erm. Asachi, 8°.
56. 500. Rețete din bucătăria cea mare, trad. de M. Drăghici.
57. 200 Rețete de bucătărie, ediția III de C. Negruțți.
58. Reglementul Militar a Miliții Moldovene, 3 tom, din orînduirea Prințului D. Sturza, Gheneral Inspector 1845—1847.
59. Relația soțietății medico-istorico-naturală, 1838.
60. Reglementul Organic a Moldovei.
61. Robinzon Cruzoe 2 tom. de V. Drăghici.
62. Soldatul Prujitor de T. Codrescu 8°.
63. Statutele soțietății Medico-istoric naturale.
64. Spicuitorul Moldo-Român (Le Glaneur), foae periodică Romîno-Franțeză, de o societate literară, 4 părți cu stampe.

Tablone istorice a Moldovii cu litografiile de Gh. Asachi.

65. Ștefan înaintea cetății Neamțu.	}
66. Ștefan, testamentul politic.	
67. Alecsandru cel Bun și ambasadorii lui Paleologu.	
68. Dochia și Traian.	
69. Lupta Moldovenilor cu Crucierii.	
70. Treizeci de ani, comedie tradusă de C. Negruțți.	
71. Tălcuirea Psaltirei de proin Mitropolit Veniamin.	
72. Fabulile versuite de Gh. Asachi.	
73. Fiul Perdut, comedie trad. de Gh. Asachi.	
74. Foaia sătească 1839—1847.	
75. Spitalurile, Disertație de Doct. Cuciureanu.	
76. Εἰς τὴν Ἱεραρχίαν Θεοτόκου.	
77. Γαρσίλας ὁ ἐκ Ναββάραρας παρὰ Ν. Δ. Γ.	
78. Cercări poetice de un anonim.	

Cărți șolastice.

1. Abețedar Românesc de D. Seulescu.
2. — — de D. Stamati.
3. — Latino-Român de D. Draghinič.
4. — Ruso-Român de D. Peltechi.
5. — Franțezo-Român de D. Pop.
6. Analisă Franțezo-Român de T. Codrescu.
7. — Franțezo-Român de T. Stamati.
8. Aritmetica de Gh. Asachi.
9. Anticile Romanilor de D. Draghinič.
10. Algebra de Gh. Asachi.
11. Agronomia sau lucrarea pământului de pe a lui Șlift, de L. Filipescu.
12. Anaharsis voeaj, a lui Bartelemi, tradus de E. Filipescu.
13. Gramatica română (prescurtată) de C. Platon.
14. Gramatica analitică de P. Câmpeanu, mare 8°.
15. — Latino-Română de V. Paulini.
16. — Franțezo-Română de T. Codrescu.
17. Dialoguri Franțezo-Române de T. Codrescu.
18. Elemente de fizică a profesorului Cris, de T. Stamati.
19. Enciclopedie Franțezo-Română de G. Asachi.

20. Enciclopedie Ruso-Română de V. Peltechi.
21. — V. Popescu Scriban.
22. Educația copiilor a Mad. Amabl Tasti, prelucrat de D. Pop.
23. Excerpta latina de D. Draghineci.
24. Istoria sfântă de Er. Asachi.
25. — Moldovei de I. Albineț.
26. — naturală cu figuri de D. Cihac.
27. — — cu figuri de Stamati.
28. Icoana lumii de Gh. Asachi, cu colaborația de Profesori și Elevi, 2 tom., 1844—1846.
29. Catihisul mic cu Ist. Sfântă de Gh. Asachi,
30. — mare a Mitropolitului Platon tradus de Mitropolitul Veniamin.
31. Caligrafia, de Parteni Antoni.
32. Sintacsul latino-român, de D. Paulini.
33. Tablò hronologic al istoriiei Moldovei de G. Asachi.
34. — — istoriei vechi » » »
35. Hărți românești 6, sau Atlas a lumii de Asachi, litografisit de Parteni.
36. Geografia nouă cu a Moldovei de D. Gusti.
37. — veche de D. Gusti.
38. Geografia mică a Moldovei de V. Popescu Scriban.
39. Geometria teoretică de Gh. Asachi.

Manuscripte de tipărit a profesorilor.

1. Abețedar Greco-Român de C. Evnomie.
2. Abețedar Latino-Român de P. Câmpeanu.
3. Abețedar Italiano-Român de D. Gusti.
4. Abețedar Germano-Român de P. Popescu.
5. Abețedar Germano-Român de L. Filipescu.
6. Agricultură, curs complet după mai mulți autori 4 vol. lucrute de I. Ionescu.
7. Agricultura lui Mol, 1 vol. de I. Ionescu.
8. Aritmetica Baronului Reinò de Gh. Vasiliu.
9. Balansul politic al Europei de pe Balbi, Malt-Brien (1), etc. de D. Gusti.
10. Biografia barbaților străluciți, de Albineț.
11. Biografiile filosofilor a lui Fenelon de I. Ionescu.
12. Versificația română de D. Gusti.

(1) Malte-Brune.

13. Vocabulari Latino-Român, lucrat mai cu samă dupre Schiller din 12,000 și mai bine de cuvinte, de Stoica.
14. Gramatică latino-română de D. Stoica.
15. Gramatica română de V. Paulini.
16. Gramatica Română de N. Măcărescu.
17. Gramatica germano-română de L. Filipescu.
18. Gramatica latino-română în 4 tomuri și anume: partea 1 Etimologia, a 2 Genurile și verbele neregulate, a 3 Syntaxis, a 4 Prosodia, și cunoașterea verburilor latine, de Stoica.
19. Dritul Romanilor a D. Bojinca.
20. — de Căm. Flehtenmaher.
21. Dicționar a limbei românești, partea I, de T. Stamati.
22. Dicționar Latino-Român de D. Stoica.
23. Desen linear cu stampe pentru planuri geometrice și de arhitectură, de Parteni Antoni.
24. Economia politică a lui I. B. Sai de I. Ionescu, I tom.
25. Eneida, poemă epică a lui Virgilie, tradusă românește în proză de I. Praja.
26. Istoria literaturii vechi și noă după mai mulți autori franțezi în românește de D. Pop.
27. Istoria Universală 3 tom. I. Albineț.
28. Istoria Naturală a lui Milne Edwards, 2 volumuri cu figuri, de I. Ionescu.
29. Catihisul istorii universale de I. Albineț.
30. Cantemir istoria imperiei Otomane tom. I., de N. Măcărescu.
31. Contabilitatea dopia a inst. Rovil de I. Ionescu.
32. Istoria naturală pe scurt de Milne Edwards și Ahil le Cont 2 vol., de I. Ionescu.
33. Clasicii romanii, și anume: Eutropius, Phaedrus, Cornelius Nepos și Sallustius, întregi, traduși în românește de D. Stoica.
34. Leonidas la Termopile, de I. Ionescu și V. Popescu, (acum F. Scriban).
35. Logica prelucrată de Cămpeanu.
36. Manual literar după mai mulți autori în Românește de D. Pop.
37. Morala. Filosofie de Cămpeanu.
38. Morala — de Săulescu.
39. Matematică (cursu: Algebra lui Salamon și Geomitria lui Burg) 2 tomuri, de A. Costinescu.
40. Matematica: de cursul Algebra lui Fursi de Gh. Vasiliu.
41. Matematica cu aplicație la Geometria practică, de L. Filipescu.
42. Matematica, curs a lui Kris, de T. Stamati.

43. Mitologia anticilor cu aplicație la datinile vechi a Romînilor, de Gh. Seulescu.
44. Mitologia Grecilor și a Romanilor a lui Jeruze, de D. Lăzărescu.
45. Mitologia și fabula explicată prin istorie, a lui Lione, cu 216 vinete, tradusă de D. Pop.
46. Note despre starea științelor și agriculturii luate în eesplorația științifică din 1846, 1 volum de I. Ionescu.
47. Note de economia politică industrială, luate în cursul D. Blanqui, 1. volum de I Ionescu.
48. Poeziile G. Seulescu.
49. Poezia română de D. Gusti.
50. Poezii a lui D. Gusti.
51. Ritorica întemeată pe autorii clasici, de Gh. Seulescu.
52. Ritorica de D. Gusti.
53. Sintaxul Latino-Român D. Stoica.
54. Tablò hronologic a istorii noă a Moldovei cu harta Daciei de Gh. Asachi.
55. Trataturile Turciei cu Rosia, Austria, Franția, Anglia, Prusia, etc., atin-gătoare și de Moldova cu partea ei, dinpreună cu Hatîșerifurile, Se-nedurile și alte acte slobozite dela Í. Poartă cătră Prinții Moldo-Vlahiei, în Franțuzește și Românește însoțite de notiții istorice, culese și înorînduite de T. Codrescu.
56. Filosofia naturei de P. Cimpeanu.
57. Fizica lui Munche de T. Stamati.
58. Himia lui Berțelius, scurtată de Veler de T. Stamati.
59. Hristomatia Franțezo-Romnă din autorii clasici moderni de T. Codrescu.
60. Hronologia veche și noă de I. Albineț.
61. Harta Moldovei de Gh. Asachi litografisit de Parteni Antoni.
62. Himia aplicată a lui Țenec de T. Stamati.
63. Geografia Universală a lui Balbi de D. Gusti.
64. — — — a lui Ansard de I. Stavrat.
65. Geografia comerțială și industrială, a lui Sardù, tradusă de D. Pop.
66. Întîmplare la anul noù din Cioke de T. Stamati.

Repertoriul Teatrului național

(prelucrat de Gh. Asachi).

67. Alzira tragedie în versuri a lui Volter.
68. Aurarul comedie vodevil.
69. Armindina vodevil.
70. Boureanu sau Intermețo, Coțebue.

- 71. Văduva vicleană, Coțebue.
- 72. Vecinătatea primejdioasă comedie Coțebue.
- 73. Dezertorul comedie vodevil I act.
- 74. Eduard în Scoția, dramă a lui Coțebue.
- 75. Contrabantul comedie I act.
- 76. Camariierul la doi stăpîni, comedie a lui Goldo[n]i.
- 77. Mireasa mînioasă, comedie I. act.
- 78. Omiopatia comedie.
- 79. Petru Rariș-Vodă, dramă în 2 acte.

Copie

BIBLIOTECA MUSEULUI NAȚIONAL

BIBLIOTECA MUSEULUI NAȚIONAL

BIBLIOTECA MUSEULUI NAȚIONAL

BIBLIOTECA MUSEULUI NAȚIONAL

BIBLIOTECA MUSEULUI NAȚIONAL

BIBLIOTECA MUSEULUI NAȚIONAL

BIBLIOTECA MUSEULUI NAȚIONAL

BIBLIOTECA MUSEULUI NAȚIONAL

BIBLIOTECA MUSEULUI NAȚIONAL

BIBLIOTECA MUSEULUI NAȚIONAL

Copie

III.

ACTE PRIVITOARE LA INTEMEIAREA TIPOGRAFIEI
LUI ASACHI.

Copie.

Raport la D. Viț-Prezădent, 1831, Maiu 12.
Nr. 57.

Întru ceea ce să atingi pentru cerire D-sale Agăi Ghiorghii Asachi de a i să da voe să deschidă aice în Iași o tipografie, spre tipărire de cărți în feliori de limbi, cari asămine ceriri esti cunoscută Obșteștii Adunări a Divanurilor din predlojănia slobozată di cătră Ecselenția Voastră, încă di la 30 Aprilie a anului trecut 1829, supt Nr. 3214,

Această Adunare, la 23 a curgătoarei, supt presidenții Ecselențăci Voastre, făcând luare aminti și urmând tratarisăre ei să cuvini au închiet socotință prin jurnal și cu cinsti căzută să predstavlisăște Ecselenției Voastri copii de pe acela în alăturare pi lângă aceasta spre pliroforiie și întărire după cuviință.

Iscăliți : Veniamin Mitropolit Moldaviei.
» Varlaam Sardeon.
» Catargiu Logofăt.
» Feodor Balș Logofăt.
» Vel Logofăt.
» Paladi Vornic.
» Costache Sturza.

Copie.

Primit Octomvrie 24.

Cătră Cinstit Departamentul Trebilor din Lăuntru

Arhiva Statului.

Trebuință având Arhiva di Della înființării tipografiei D-sale Agăi Ghiorghii Asachi, întărită de Obșteasca Adunare la trecutul an 1829, cari

acum să află în acel cinstit Departament, supt Nr. 104, la secția al 3-le, să faci rugătoare cerire cinstitului Departament să binivoiască a triimiti la Archivă pomenita Dellă, spre a se căuta întrânsa științale trebuitoare, după care apoi iarăși să va întoarci îndărăpt.

Arhivistul Statului:

(ss): G h. A s a c h i.

Nr. 67

1833 Octombrie 24.

Eșii.

(Arhivele Statului din Iași; copie de Traian Ichim) (1).

(1) Alte cōpii nu s'au comunicat Academiei.